

ДУУНУУД

1. ДОМОГ ТҮҮХЫН ДУУН

«Шоно Баатар» гэнэн үлгэрэй баатарай дуулаһан дуун хадаа тэрэнэй баатарлиг зоригтойе харуулхаһаа гадна, Сэрэн-Галдан ахынгаа уймар тэнэг, худалша хобуушыень, эсэгынгээ гэнэн залан зантайень шүүмжэлэн шооложо дуулаһан удхатай.

ШОНО БААТАРАЙ ДУУН

1

Хуһан модон шэбээнь
Хуха даран орохобди,
Хоёр мянган сэрэгыень
Хобхо сохин гарахабди.
Нарһан модон шэбээнь
Набта даран орохобди,
Найман мянган сэрэгыень
Бута сохин гарахабди

2

Хуһан хуһан модоной
Холбоо набшань гайхалтай,
Хунхан Тайжа баабайн
Гэнэн заланиинь гайхалтай.
Шэнэһэн шэнэһэн модоной
Шэлбэ намаань гайхалтай,
Сэрэн-Галдан ахайн
Хобууша, худалшань гайхалтай.

2. ЭХЭ ЭСЭГЭЭЭ МАГТАҮАН ДУУН

БАРБАГАЙН ШЭНЭЭН БАЙХАДАМНИ

Барбагайн шэнээн байхадамни
Баабаймни намайгаа үргэһэн юм,
Баһал мүнөө һанахадамни
Иигэжэл ябахымни үргөө даа.
Эрхын шэнээн ябахадамни
Эжымни намайгаа үргэһэн юм,
Эгээл мүнөө һанахадамни
Иигэжэл ябахымни үргөө даа.

3. ЁҢО ЗАНШАЛАЙ ДУУН

Мүнхэхэн даа

Түхэрээн шарахан наранаймнай
Түбиеэл тойрохонь мүнхэхэн даа,
Түрэхэн аба, эжын алдар солые
Төөрюулхэш үгымни мүнхэхэн даа.

Улаан шарахан наранаймнай
Уулаяаш тойрохонь мүнхэхэн даа,
Отошол аба, эжын алдар солые
Алдуулхаш үгымни мүнхэхэн даа.

4. АЖАЛ ХҮДЭЛМЭРИИН ДУУН

Ара жалгын хормойдо
Адуугаа манадаг жаргалтайб,
Амараг ганса нүхэртэйгөө
Алядаад ябадаг жаргалтайб.
Хойто жалгын хормойдо
Хонидоо манадаг жаргалтайб,
Холшор ганса нүхэртэйгөө
Хөөрэлдөөд ябадаг жаргалтайб.

5. ҮЛГЫН ДУУН

БҮҮБЭЙ, БҮҮБЭЙ

(Д. С. Дугаровай суглуулбаруһаа)

Бүүбэй, бүүбэй, бүүбэйл дөө,
Бүүбэйн баабай гэртээл дээ,
Шара нохойнь гэнжэндээн
Шабдаг номонь тэбхэндээ
Сагаан боронь сэргэндээ.

6. ХАТАР НААДАНАЙ ДУУН

ТОХОМОЙ ШЭНЭЭН ГАЗАРТА

(Д. С. Дугаровай суглуулбаринаа)

Тохомой шэнээн газарта
Тойрон байжа хатарая.
Толгой дээрэхи гоёолтоо
Хангир, янгир хатарая.

Дабталга:
Найн дуунай найбарлаа,
Найн дуунай ёроолоо.
Яба найдөө найдалае.
Үшөө давай найдалае.

7. НЭРЬЭЭНЭЙ ДУУН

Үндэр уулын оройгоор
Үүрэй туяан мандана,
Үндэр хүлтэй шэрээдэ
Зулын туяан мандана.
Набтар уулын оройгоор
Наранай туяан мандана,
Найман хүлтэй шэрээдэ
Зулын туяан мандана.

8. НАНААН БОДОЛОЙ ДУУН

ЗАНДАНАЙ ДЭЭХЭНМҮР ЖЭРЭГЭГШЭ

(Д. С. Дугаровай суглуулбаруһаа)

Занданай дээхэнүүр жэрэгэгшэ
Занбагаа жэгүүртэй саран хүхы.
Жарагажа үдэсэн нютаг манай
Жалагасаал эхитэй Эгэтэмнай.

Сэндэнэй дээхэнүүр жэрэгэгшэ
Сэсэгхэн жэгүүртэй саран хүнхы.
Сэнгэжэл үдэсэн нютаг манай
Шэлэхээ эхитэй Эгэтэмнай.

9. ҮНШЭН ХҮНЭЙ ДУУН

(Д. С. Дугаровай суглуулбаруһаа)

Үүлэтэйхэн тэнгэрийн
Мүндэр яагаа шөрүүн бэ,
Үншэн хэнзэ үхибүүндэ
Амитан яагаа шөрүүн бэ.
Найматайхан наһандаа
Эжыл абаһаа гээгдээ һэм,
Намарай хара һалхинда
Уйлан хайлан ябаал һэм.

10. ГУНИГАЙ ДУУН

Гомдол

Хадын ургы сэсэг
Халюуран байхаа яагаа юм даа,
Ханилаа гансахан нүхэрни
Хажуудам байхаа яагаа юм даа.
Уулын ургы сэсэг
Ургажал байхаа яагаа юм даа,
Ушараа гансахан нүхэрни
Мүнхэдөөш байхаа яагаа юм даа.

11. НҮЗЭГ МҮРГЭЛЭЙ (ШАЖАНАЙ) ДУУН

Шанха хойто зүгтэмнай
Шалсаана гэжэ хада байха,
Саадахи наадахии хаража байха
Сахюусан гэжэ бурхан байха.

Ара хойто зүгтэмнай
Айраг гэжэ хада байха,
Амитан зоноо хаража байха
Аюуша гэжэ бурхан байха.

12. ЮРЫН ДУУН

АЛТАЙ ДЭЭГҮҮР ЯБАХАДА

Алтай дээгүүр ябахата
Агта морид газарша,
Алад холо ябахата
Абын хүбүүн газарша.
Далай дээгүүр ябахата
Далитай шубуун жэгүүршэ,
Дайдын холо ябахата
Дэлһэтэ хүлэг газарша.

13. АРХИИН ДУУН

Агтын найниие унахадабашье наа,
Агуулын дабаанда – аргаахан.
Архиин хатуе уухадабашье наа,
Амтыень даахадажа – аргаахан.

Сэргэдэхиин найниие унабашье наа,
Шэлынгээ дабаанда – аргаахан.
Шэлтэйл харые уухадабашье наа,
Шэмыень даахадажа – аргаахан.

14. СЭГЭЙ ДУУН

АЛТАНХАН ШАРАХАН НАРАНАЙМНАЙ

(Д. С. Дугаровай суглуулбаринаа)

Алтанхан шарахан наранаймнай
Агаараашье тойрохонь мүнхэхэн даа.
Аба, эжынгээ үрезлые
Алдахаш үгымнай мүнхэхэн даа.

Түхэрезэн шарахан наранаймнай
Түбиеэ тойрохонь мүнхэхэн даа.
Түрэнэн эжынгээ үрезлые
Төөрюлхэш үгымнай мүнхэхэн даа.

15. ШОГ ЁГТО ДУУН

Болихом гэхэдээ яана гээшэб?

Бороо орохын хажуугаар
Бордоһолходоо яана гээшэб?
Бодолоо нэгэдэхын хажуугаар
Болихом гэхэдээ яана гээшэб?

Саһан орохын хажуугаар
Салхин болоходоо яана гээшэб?
Саналаа нэгэдэхын хажуугаар
Салахам гэхэдээ яана гээшэб?

16. ШАРГЫН ДУУН

(У. Б. Бадмацыреновэй суглуулбаринаа)

Түмэр улатай шаргаараа
Түнхэн дээгүүр тэгшүүлэе,
Тэгшэ залуу наһандаа
Түхэрээн наадаа тойроё.

Эржэн хэбэртэй шаргаараа
Эрхүү дээгүүр тэгшүүлэе
Эдир залуу наһандаа
Эрхы хургаа баряад хатарая.

17. ХАСАГ СЭРЭГЭЙ ДУУН

Хазаар ногто хоёрһоо
Хазага болоо моримни,
Хаан эзэнэй албанһаа
Хашар болоо бээмни.

Эмээл тохом хоёрһоо
Эмниг болоо моримни,
Эзэн хаанай албанһаа
Эрьюу болоо бээмни.

18. АНГУУШАНАЙ ДУУН

ТАЛААР, ТАЛААР ГҮЙГӨӨШЭ

(Д. С. Дугаровай суглуулбаринаа)

Талаар, талаар гүйгөөшө
Тарлин соохор шэлүүсэн.
Табалан суугаад бүтээсэн
Манайл ахайн хуяг лэ.
Голоор, голоор гүйгөөшө
Гоёхон соохор шэлүүсэн.
Гурьбалан суугаад бүтээсэн
Манайл ахайн хуяг лэ.

19. ЗАГАНАШАНАЙ ДУУН

АНГАРХАН ДАЛАЙДАА ДЭГЭЖЭГШЭ

(Д. С. Дугаровай суглуулбаринаа)

Ангархан далайдаа дэгэжэгшэ
Ангирхан шубуунай дальбараа.
Абал эжыдээ дэгэжэгшэ
Айдар гансахан бээмни.

Хойтохон далайдаа дэгэжэгшэ
Хун шубуунай дальбараа.
Хотон соогоо дэгэжэгшэ
Холшор гансахан бээмни.

20. ИНАГ ДУРАНАЙ ДУУН

Дундуураа жабарлаа бэшэхэн аад,
Дугаагайм сахариг сэнтүүлээд байн.
Дурлаа намда бэшэхэн аад,
Дуранхан зүрхым эрьюулээд байн.

Хадаараа жабарлаа бэшэхэн аад,
Хазаарайм сахариг сэнтүүлээд байн.
Ханилаа намтай бэшэхэн аад,
Хайрахан зүрхыем эрьюулээд байн.

21. МУНГААЛГЫН ДУУН

(Т. М. Болдоновагай суглуулбариһаа)

Боори доогуур харихадаа,
Бурууяа унаад харяарайш.
Бүгэдэ зондоо ошоходоо,
Мунгуулааб гэжэ ошооройш.

Хада доогуур харихадаа,
Хашарагаа унаад харяарайш,
Хамаг зондоо ошоходоо,
Мунгуулааб гэжэ ошооройш.

22. ОРОН НЮТАГАЙ ДУУН

ОРОНИЕ ТУЛГАН УРГАГША

Ороние тулган ургагша
Орьёо сагаан Хаан уула,
Обоо мунхан шэмэгтэй.
Обоо мунхан шэмэгийнь
Олоной ламхайн хиилүүртэй.
Хадаяа тулган ургагша
Харьяа сагаан Хаан уула,
Хадал бунхан шэмэгтэй.
Хадал бунхан шэмэгийнь
Хамба ламхайн хиилүүртэй.

23. ТҮРЭ ХУРИМАЙ ДУУНУУД

А) Бэьэлигэй дуун

Эмниг эмниг шаргыем
Эжэлхэндэнь табяарай даа,
Эжы, абым нураа хаань,
Эндүү болоо гэнэ гээрэй.
Ардаг ардаг шаргыем
Адуухандань табяарай даа,
Аба, эжым нураа хаань,
Алдуу болоо гэнэ гээрэй.

Б) ТҮҮДЭБШЫН НААДАНАЙ ДУУН

Алтан байхаяа яагаабши,
Абдар соогоо байха бэлэйш,
Албата түрэхээ яагаабши,
Абынгаа нютагта байха бэлэйш.
Хилуса байхаяа яагаабши,
Хүдөөдэ амбаар нахиха бэлэйш,
Хүбүүн түрэхээ яагаабши,
Абынгаа нютагта байха бэлэйш.

В) ТӨӨЛЭЙН ДУУН

ТӨӨНГЭЙХЭН ХҮРИН

(Д. С. Дугаровай суглуулбаруһаа)

Төөнтэйхэн хүринөөрөө
Түрын газары зориё.
Түрын түрүү таанартаа
Төөлэйн зугаа бария.
Хатартайхан хүринөөрөө
Хуримай газары зориё.
Худын түрүү таанартаа
Хониной төөлэй бария.

г) Уусын дуун

Арбанхан зүгье шигүүлхэн
Алтан шара наран байна.
Амитан бүхэниие шигүүлхэн
Бурхан багшын шажан байна.
Алтан шара зулаяа
Бурхандаа бадараан мургөөрэй.
Аба, эжын буянгаар
Азатай гэжэ нуугаарай.

24. ЁОХОРОЙ ДУУН

Ерыт наашаа наадандаа,
Ёохор наадан хуушаараа,
Хуушан наадынъ шэнэлжэ,
Шэнэ ёохор хатарая.
Винтовкоёо под мышко
Пойдем волка убивать,
Подружкая под мышко
Пойдем ёохор танцевать.

25. ТААБАРИ-ДУУН

(С. П. Балдаевой суглуулбаринаа)

Мундаргада ороһон саһые
Хайлуулха наран гаранабэй лэ,
Мундаргада эмдэрһэн тэргые
Заһаха хүбүүн гаранабэй лэ.
(буурал үһэн, түүрэхэн шүдэн)

26. МОРИН ЭРДЭНИ ТУХАЙ

Хүлэг тухай дуун

Хүлэг түрэхэн моринойнгоо
Хүлыень олгуулжа ябуужам даа,
Хүрьһэтэ дэлхэйдэ түрэхэн хойноо
Хүгшэртэр наһанайнгаа ябуужам даа.
Агта түрэхэн моринойнгоо
Амыень олгуулжа ябуужам даа,
Алтан дэлхэйдэ түрэхэн хойноо
Алдартар наһанайнгаа ябуужам даа.

27. ЭРХЭ СҮЛӨӨГЭЙ, ЖАРГАЛТА БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

ХОРИ ХЭМЭЭХЭ БУРИЯАДАНАР

(Д. С. Дугаровай суглуулбаринаа)

Эдэ бидэнэр бурияданар
Урдахил Монголсоо тасарагсамди.
Уг сагуусан газартаяа
Оросуун шэргээнээ түшэгсэмди,
Одоо хожомой баярта
Орондоо гараамата хүлээгсэмди.

28. ТЭМСЭЛДЭ ШАЛГАРЬАН БААТАРНУУД

ШЭЛДЭЙ ЗАНГИИН ДУУН

(С. П. Балдаевай суглуулбаринаа)

Гүлгэн, гүлгэн харамни
Гүйдэл дундаа зогсолой,
Гүлмэрээхэн Шэлдэймни
Гүрэнэй хилэ алхалай.

Дүнэн, дүнэн харахамни
Дүрбэн хүлдөө шүдэртэй,
Дүнэнтэйхэн Шэлдэймни
Дүрбэн дабхар харуултай.

29. АЛДАР СОЛОТО ХҮНҮҮД ТУХАЙ

БАДАН ТУРААХИН

(С. П. Балдаевой суглуулбаринаа)

Арбан нэгэн эсэгымнай
Аша, гуша бидэнэртэй,
Ашата жаргал үзүүлхэээ
Абарал бэдэрэн мордолой.
Баатар хааниие барлуулхаяа,
Бадан Тураахи түрүүтэй,
Аминайнгаа хүнэһые
Адаһан хүрэгөө һубарюулан,
Агта хүлэгөө унажа
Абай хаанда ошюлой.

30. ЯБАГАН ДУУН

(Анандын Нумаагай суглуулбаринаа)

Хадань али эрид гү,
Хазаартань али һардаг гү.
Хамаг олониинь хэлэдэг гү,
Халуунхан зүрхэмни солгёон гү.
Эрьень али эрид гү,
Эмээлтэнь али һардаг гү.
Элдэбээр али хэлэдэг гү,
Эрезнхэн зүрхэмни солгёон гү.